

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Β' ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΝΟΜΩΝ

**ΕΚΘΕΣΗ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ**

***«Εξορθολογισμός και βελτίωση στην απονομή της πολιτικής
δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις»***

I. Γενικές παρατηρήσεις

Με το υπό συζήτηση και ψήφιση Νσχ προτείνονται τροποποιήσεις σε διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, οι οποίες καλύπτουν ευρύ φάσμα των ρυθμίσεών του, από την οργάνωση της πρωτοβάθμιας δίκης, του δικαίου της αποδείξεως και της διαδικασίας εκδόσεως προσωρινής διαταγής έως την προδικασία του αναιρετικού ελέγχου και την εισαγωγή ψηφιακών μέσων στις διαδικασίες της αναγκαστικής εκτελέσεως.

Οι εκάστοτε ρυθμίσεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (στο εξής ΚΠολΔ) έχουν βαρύνουσα σημασία όχι μόνο στο πεδίο της χρηστής απονομής της δικαιοσύνης αλλά και στο εν γένει πλαίσιο της έννομης τάξεως, διότι εξειδικεύουν τη συνταγματική επιταγή ως προς την κατοχύρωση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας (άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος) καθώς και τη διεθνή δέσμευση της χώρας ως προς τη διασφάλιση «δίκαιης δίκης» κατά την απονομή της δικαιοσύνης (άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, στο εξής Ε.Σ.Δ.Α.).

Αφετηρία των προτεινόμενων διατάξεων αποτελεί, συμφώνως προς την αιτιολογική έκθεση επί του Νσχ (σελ. 1 και 2), το «αίτημα για ταχύτερη, ορθότερη, απλούστερη και ουσιαστικότερη απονομή της δικαιοσύνης», η «ενίσχυση της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας της διαδικασίας» και η «αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογικών εξελίξεων».

Οι κυριότερες αλλαγές που προτείνονται στις ρυθμίσεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και που, κατά το μεγαλύτερό τους, μέρος υιοθετούν τις

προτάσεις των δύο πρώτων νομοπαρασκευαστικών επιτροπών του Υπουργείου Δικαιοσύνης (βλ. Πρόταση σχεδίου νόμου/ Νομοπαρασκευαστική επιτροπή του Υπουργείου Δικαιοσύνης για την αναμόρφωση του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Δημοσιεύματα Ερευνητικού Ινστιτούτου Δικονομικών Μελετών, τόμ. 39, 2008, και Σχέδιο νόμου/ Ειδική νομοπαρασκευαστική επιτροπή του Υπουργείου Δικαιοσύνης για την τελική διαμόρφωση του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Δημοσιεύματα Ερευνητικού Ινστιτούτου Δικονομικών Μελετών, τόμ. 44, 2009), είναι οι εξής:

- Αναπροσαρμόζεται η κατανομή της καθ' ύλην αρμοδιότητας των ειρηνοδικείων και των μονομελών πρωτοδικείων και, συγκεκριμένως, ως ελάχιστο όριο για την υπαγωγή των διαφορών του άρθρου 14 παρ. 1α. ΚΠολΔ στην αρμοδιότητα του Μονομελούς Πρωτοδικείου, ορίζεται το ποσό των 20.000 ευρώ (και το ποσό των 600 ευρώ για τις διαφορές της παρ. 1β. του ίδιου άρθρου) (άρθρο 2 του Νσχ).
- Εισάγεται ο θεσμός της εκδικάσεως εφέσεων κατά αποφάσεων Μονομελούς Πρωτοδικείου από μονομελή σύνθεση Εφετείου (άρθρα 3 και 4).
- Η συμβολαιογραφική πράξη και η προφορική δήλωση στα πρακτικά ή την έκθεση αποτελούν, υπό την επιφύλαξη της διαδικασίας ενώπιον του Ειρηνοδικείου, μέχρι τούδε, τους τρόπους έγκυρης παροχής δικαστικής πληρεξουσιότητας. Κατά την προτεινόμενη ρύθμιση, και με εξαίρεση τη διαδικασία ενώπιον του Αρείου Πάγου, η πληρεξουσιότητα μπορεί να παρέχεται και με ιδιωτικό έγγραφο που φέρει υπογραφή του διαδίκου με βεβαίωση του γνησίου της από αρμόδια αρχή ή δικηγόρο (άρθρο 7).
- Προτείνονται διατάξεις για την άσκηση διαδικαστικών πράξεων, την κατάθεση δικογράφων και τη διενέργεια επιδόσεων με ηλεκτρονικά μέσα (άρθρα 8 έως 10 και 20).
- Λαμβάνεται πρόνοια για τη διαφύλαξη των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων του προς όν η επίδοση, με τη ρύθμιση περί θυροκολλήσεως εγγράφων σε ενσφράγιστο φάκελο (άρθρο 12). Επισημαίνεται, εν προκειμένω, ότι η προτεινόμενη ρύθμιση αφορά αποκλειστικώς επιδόσεις στο πλαίσιο διαδικασιών του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Για την επίδοση με θυροκόλληση εγγράφων της ποινικής διαδικασίας (άρθρο 155 παρ. 2 ΚΠοινΔ) και της διοικητικής διαδικασίας (άρθρο 55 παρ. 2 ΚΔΔμίας) δεν έχει ληφθεί μέχρι σήμερα ανάλογη πρόνοια.
- Η απόπειρα εξωδικαστικής επιλύσεως της διαφοράς του άρθρου 214Α ΚΠολΔ καθίσταται δυνατή και παύει να αποτελεί διαδικαστική προϋπόθεση για την εισαγωγή αγωγής προς συζήτηση στο καθ' ύλην αρμόδιο πολυμελές πρωτοδικείο (άρθρο 19).
- Συμπεριλαμβάνονται οι αγωγές διάρρηξης δικαιοπραξίας ως καταδολι-

ευτικής στις εγγραπτέες αγωγές στα βιβλία διεκδικήσεων του αρμόδιου υποθηκοφυλακείου ή στα οικεία φύλλα του αρμόδιου κτηματολογικού γραφείου (άρθρο 21).

- Η διευκρίνιση ή η διόρθωση ισχυρισμών του ενάγοντος και η συμπλήρωση της (πραγματικής) αοριστίας της αγωγής μπορούν να λάβουν χώρα και με δήλωση που καταχωρίζεται στα πρακτικά (άρθρο 22).
- Επαναφέρονται τα τεκμήρια ερημοδικίας (άρθρα 29 έως 33).
- Θεσπίζεται νέος, πρόσθετος λόγος αναψηλαφήσεως, στην περίπτωση που στην έκδοση της προσβαλλόμενης αποφάσεως συνέπραξε δικαστής ο οποίος καταδικάστηκε αμετακλήτως για δωροληψία ή για εκ προθέσεως παράβαση καθήκοντος (άρθρο 45).
- Καταργείται ο προέλεγχος των αιτήσεων αναιρέσεως από τον εισηγητή δικαστή (άρθρο 46).
- Καταργείται το δικαίωμα του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου να ασκεί αναίρεση κατά αποφάσεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων, σε υποθέσεις με διάδικο το Δημόσιο, Ο.Τ.Α., ν.π.δ.δ. και ν.π.ι.δ. που ανήκουν εξ ολοκλήρου στο Δημόσιο (άρθρο 50).
- Προβλέπεται ότι η κατάσχεση στα χέρια τράπεζας ως τρίτης γίνεται με επίδοση του κατασχετηρίου εγγράφου είτε στην έδρα της είτε σε οποιοδήποτε υποκατάστημά της (άρθρο 57).
- Θεσπίζεται η δημοσίευση του αποσπάσματος της κατασχετήριας εκθέσεως, όταν επισπεύδεται πλειστηριασμός για κινητά και ακίνητα, και σε ιστοσελίδα Δημοσιεύσεων Πλειστηριασμών του Δελτίου Δικαστικών Δημοσιεύσεων του Τομέα Ασφάλισης Νομικών του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων προς ενίσχυση της διαφάνειας, πέραν της δημοσιεύσεως σε κύριο φύλλο καθημερινής εφημερίδας, (άρθρα 54 και 60).
- Καταργείται η προσωπική κράτηση για εμπορικά χρέη, ενώ δεν διατάσσεται προσωπική κράτηση για απαίτηση δικαστικών εξόδων που επιδικάστηκαν από πολιτικό δικαστήριο ή για απαίτηση μικρότερη από τριάντα χιλιάδες (30.000) ευρώ (άρθρο 62).
- Επεκτείνεται το τέλος δικαστικού ενσήμου και στις αναγνωριστικές αγωγές (άρθρο 70).

II. Παρατηρήσεις επί των επιμέρους άρθρων του Νοσχ

1. Επί των άρθρων 8, 9, 10 και 20

Οι προτεινόμενες διατάξεις περιέχουν ρυθμίσεις που επιτρέπουν την άσκηση διαδικαστικών πράξεων, την κατάθεση δικογράφων και τη διενέργεια επιδόσεων με ηλεκτρονικά μέσα. Με τις παρ. 7, 8, 10 και 11 του άρθρου 72 παρέχεται εξουσιοδότηση για την έκδοση προεδρικών διαταγμάτων με τα ο-

4

ποία, αφ' ενός, θα τεθούν σε ισχύ οι ανωτέρω διατάξεις, αφ' ετέρου, θα ρυθμισθούν οι ειδικότερες λεπτομέρειες για την εφαρμογή τους.

Επισημαίνεται ότι ρυθμίσεις παρόμοιου περιεχομένου – με σχετική εξουσιοδότηση προς έκδοση προεδρικών διαταγμάτων – έχουν εισαχθεί στο πλαίσιο τόσο της διοικητικής όσο και της πολιτικής δικαιοσύνης, όπως προκύπτει από τη μη διακρίνουσα διατύπωση του άρθρου 42 του ν. 3659/2008 «Βελτίωση και επιτάχυνση των διαδικασιών της δίκης στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια και άλλες διατάξεις».

Η ενσωμάτωση, πάντως, διά του υπό ψήφιση Νσχ, των σχετικών διατάξεων (όπως επίσης και των ρυθμίσεων του άρθρου 28 του Νσχ και, ειδικότερα, των παρ. 7 και 8 του προτεινόμενου να τροποποιηθεί άρθρου 270 ΚΠολΔ) στον κορμό του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας κρίνεται ως πλέον πρόσφορη, προκειμένου να διατηρηθεί συστηματικώς η ενότητα και η συνοχή των διατάξεών του.

Εξ άλλου, η ετοιμότητα της Πολιτείας να εφαρμόζει τον θεσμό της λεγόμενης ηλεκτρονικής δικαιοσύνης (χρήση ηλεκτρονικών υπηρεσιών στις δικαστικές υπηρεσίες) έχει αναδειχθεί και από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής, Ε.Δ.Δ.Α.) στην απόφαση της 6.11.2009 (υπόθεση Lawyer Partners, a.s. κατά Σλοβακίας, προσφυγές υπ' αριθμ. 54252/07, 3274/08, 3377/08, 3505/08, 3526/08, 3741/08, 3786/08, 3807/08, 3824/08, 15055/08, 29548/08, 29551/08, 29552/08, 29555/08, 29557/08). Το Δικαστήριο έκρινε (σκ. 49 έως 56) ότι η αδυναμία των δικαστηρίων της Σλοβακίας να ανταποκριθούν τεχνικώς στις ισχύουσες νομοθετικές και κανονιστικές ρυθμίσεις περί χρήσεως της πληροφορικής στις δικαστικές υπηρεσίες, είχε ως αποτέλεσμα την άρνηση παραλαβής ηλεκτρονικών δικογράφων και, κατά συνέπεια, την παραβίαση του δικαιώματος προσβάσεως σε δικαστική προστασία (άρθρο 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α.).

Τέλος, δεδομένου ότι η ρύθμιση περί υποβολής δικογράφων με ηλεκτρονικά μέσα προτείνεται να ενταχθεί στο άρθρο 119 ΚΠολΔ, το οποίο αναφέρεται μόνο σε εισαγωγικά της δίκης δικόγραφα, και υπό το φως της παραδοχής της αιτιολογικής έκθεσης ότι «Η αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογικών εξελίξεων (...)» και «η κατάθεση και επίδοση δικογράφων με ηλεκτρονικά μέσα» κατατείνουν «Στον εξορθολογισμό κυρίως της διαδικασίας (...)», «προκειμένου να ικανοποιηθεί το αίτημα για ταχύτερη, ορθότερη, απλούστερη (...) απονομή της δικαιοσύνης» (σελ. 2 και 3), θα έχρηζε, ενδεχομένως διευκρινίσεως το ζήτημα εάν άλλα δικόγραφα, όπως, λ.χ., οι προτάσεις, η προσθήκη-αντίκρουση και η αξιολόγηση των αποδείξεων, αποκλείονται από τη δυνατότητα ηλεκτρονικής κατάθεσής τους.

2. Επί του άρθρου 15

Με τις διατάξεις του άρθρου 15 προστίθενται στη ρύθμιση περί αναστολής προθεσμιών κατά το χρονικό διάστημα από 1ης έως 31η Αυγούστου (άρθρο 147 ΚΠολΔ), προθεσμίες που αφορούν την κατάθεση ειδικών μορφών ανακοπής σε ειδικές διαδικασίες του Κώδικα και τη διενέργεια διαδικαστικών και άλλων πράξεων της αναγκαστικής εκτέλεσης.

Επισημαίνεται ότι, συμφώνως προς το άρθρο 11 παρ. 1 του κ.δ. της 26.6./10.7.1944 «Περί κώδικος των νόμων περί δικών του Δημοσίου», οι προθεσμίες που αφορούν δίκες στις οποίες διάδικο μέρος είναι το Δημόσιο αναστέλλονται τόσο για το Δημόσιο όσο και για τους υπόλοιπους διαδίκους, καθ' όλη τη διάρκεια των δικαστικών διακοπών, οι οποίες καταλαμβάνουν το χρονικό διάστημα από 1ης Ιουλίου έως την 15η Σεπτεμβρίου (άρθρο 11 του ν. 1756/1988. Ο θεσμός των δικαστικών διακοπών εισήχθη με το άρθρο 1 του ν. ΡΓΑ' /1851 «περί δικαστικών διακοπών», που τροποποιήθηκε από το άρθρο 72 ΕισΝΚΠολΔ και καταργήθηκε δυνάμει του άρθρου 111 παρ. 1 στοιχ. στ' του ν. 1756/1988). Η ως άνω διάταξη του άρθρου 11 παρ. 1 έλαβε την ισχύουσα μορφή της μετά την αντικατάστασή της δυνάμει τροπολογίας που κατατέθηκε στο Νσχ «Τροποποίηση του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών που κυρώθηκε με το ν. 1756/1988 (ΦΕΚ 35 Α') σχετικά με την αναδιοργάνωση της Επιθεώρησης Δικαστηρίων και Δικαστικών Λειτουργιών και άλλες διατάξεις» (και ψηφίσθηκε ως άρθρο 12 του ν. 3514/2006), με την οποία η δικονομική προνομία για την αναστολή προθεσμιών, που ίσχυε μόνο για το Δημόσιο, επεκτάθηκε και στους υπόλοιπους διαδίκους στην ίδια δίκη. Η αντιμετώπιση της μέχρι τότε διαφορετικής μεταχείρισεως μεταξύ Δημοσίου και ιδιωτών διαδίκων εντάχθηκε στη γενικότερη προβληματική περί σεβασμού της αρχής της δικονομικής ισότητας των όπλων (βλ., σχετικώς, Κ. Κεραμέα, Αστικό Δικονομικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, 1986, σελ. 95 – 96, Ν. Νίκα, Η αρχή της ισότητας των όπλων και τα διαδικαστικά προνόμια του Δημοσίου στην πολιτική δίκη, Αρμ 2004, σελ. 325 επ.. Για τη μέχρι τότε νομολογιακή αντιμετώπιση της ευνοϊκής δικονομικής μεταχείρισεως του Δημοσίου, βλ. Ε.Δ.Δ.Α. απόφαση της 11.1.2001, υπόθεση 38460/97 «Πλατάκος κατά Ελλάδας», Δ 2001, σελ. 287, ΣτΕ 2807 και 2808/2002, ΝοΒ 2003, σελ. 766, ΑΠ 12/2002, ΝοΒ 2003, σελ. 659).

3. Επί του άρθρου 19

Με τις διατάξεις του άρθρου 19 καταργείται ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της εξωδικαστικής επιλύσεως διαφορών του άρθρου 214Α ΚΠολΔ.

Η απόπειρα εξωδικαστικής επιλύσεως της διαφοράς εισήχθη με τον ν. 2743/1999 (για τα στάδια θεσμοθετήσεως της διαδικασίας, βλ. Α. Μανιάτη,

Ο προδικαστικός συμβιβασμός ιδιωτικής διαφοράς, ΕπιστΕπετηρΑρμ 2000, σελ. 143 επ.) ως υποχρεωτικό στάδιο πριν από τη συζήτηση της αγωγής και χαρακτηρίστηκε διαδικαστική προϋπόθεση για την εισαγωγή αγωγής προς συζήτηση (βλ. Α. Μάνο, Παρατηρήσεις στην απόφαση ΜονΠρωτΑθ 6248/2003, Δ 2004, σελ. 400) ή, συμφώνως προς άλλη γνώμη, κώλυμα έναρξης της κύριας διαδικασίας (βλ. Α. Μανιάτη, όπ. π., σελ. 145, Στ. Γρύλλη, Διαδικασία Πολυμελούς, 2002, σελ. 25-26). Η θεωρία είχε επισημάνει τόσο τα θετικά (βλ., ενδεικτικώς, Στ. Μαθία, Συμβιβαστική επίλυση ιδιωτικών διαφορών, ΝοΒ 2000, σελ. 1545 επ.), όσο και τα αρνητικά στοιχεία του υποχρεωτικού χαρακτήρα του θεσμού (βλ., ενδεικτικώς, Β. Σκορδάκη, Εξώδικη επίλυση διαφορών και πρόσφατες νομοθετικές εξελίξεις στην Ελλάδα, Δ 2001, σελ. 435 επ., όπου παρουσιάζεται η προσέγγιση του θεσμού και από την αγγλική νομική θεωρία, και την από 22.2.1995 Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επί του Νοχ «Συμβιβαστική επίλυση ιδιωτικών διαφορών, επιτάχυνση διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης, σχεδιασμός και εφαρμογή σωφρονιστικής πολιτικής και άλλες διατάξεις»).

4. Επί του άρθρου 22 παρ. 1 και 5

Με τις παρ. 1 και 5 του άρθρου 22 προτείνεται να αντικατασταθούν τα άρθρα 224 και 236 ΚΠολΔ, κατά τρόπο ώστε ελλειπείς και αόριστοι ισχυρισμοί του ενάγοντος να επισημαίνονται προφορικώς από τον δικαστή στην έδρα, και να μπορεί να λάβει χώρα και με δήλωση του ενάγοντος στο ακροατήριο η διόρθωση ή η συμπλήρωσή τους.

Η αοριστία της αγωγής αντιμετωπίζεται ως έλλειψη της διαδικαστικής προϋποθέσεως του ορισμένου της αγωγής (ενδεικτικώς, βλ. Κ. Κεραμέα, Αστικό Δικονομικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, 1986, σελ. 116, Κ. Μακρίδου, Η αόριστη αγωγή και οι δυνατότητες θεραπείας της, 2006, σελ. 84 – 87. Επίσης, βλ. ΑΠ 496/1990, ΕΕργΔ 1991, σελ. 235, ΕφΑθ 8511/2005, ΕλλΔνη 2006, σελ. 531. Συμφώνως, πάντως, προς άλλη άποψη, ιδιαίτερος υποστηριζόμενη από τη νομολογία, θεωρείται παράβαση της αρχής τηρήσεως προδικασίας του άρθρου 111 ΚΠολΔ, βλ., σχετικώς, ΑΠ 262/2008, ΤΝΠ Νόμος, ΑΠ 559/2004, ΕλλΔνη 2006, σελ. 747, ΑΠ 1363/1997, ΕλλΔνη 39, σελ. 325. Τέλος, συμφώνως προς το σκεπτικό ορισμένων αποφάσεων, λ.χ., ΑΠ 681/2007, ΤΝΠ Νόμος, ΕφΠατρ 171/2000, ΑχΝομ 2001, σελ. 35, το ορισμένο της αγωγής αποτελεί στοιχείο του κύρους του δικογράφου). Η σημασία του ορισμένου της αγωγής έγκειται τόσο στη διασφάλιση της δυνατότητας του δικαστή να εκτιμά τους υποβαλλόμενους ισχυρισμούς και να προσδιορίζει τα ζητήματα αποδείξεως, όσο και στην ανάγκη αποτροπής αιφνιδιασμού του εναγομένου που θα έβλαπτε τη δυνατότητα άμυνάς του (βλ. Κ. Μακρί-

δου, Καθοδήγηση του ενάγοντος από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο για συμπλήρωση της αόριστης αγωγής κατ' άρθρ. 236 ΚΠολΔ, Αρμ 2000, σελ. 584).

Με τις προτεινόμενες διατάξεις, τυχόν αόριστες αγωγές, αντί να τυγχάνουν απορρίψεως (ως अपαράδεκτες, συμφώνως προς την κρατούσα μέχρι σήμερα νομολογία, βλ., αντί πολλών, για την παρουσίαση της σχετικής νομολογίας καθώς και για την αντίθετη – κρατούσα στη δικονομική θεωρία – εκδοχή, η οποία κρίνει ορθότερη την απόρριψη της αόριστης αγωγής ως νόμω αβάσιμης, Κ. Μακρίδου, Η αόριστη αγωγή ..., όπ. π., σελ. 95 – 123), θα συμπληρώνονται στο ακροατήριο (παρ. 1 του προτεινόμενου άρθρου), ενδεχομένως, κατόπιν σχετικής υποδείξεως του δικαστή (παρ. 5 του προτεινόμενου άρθρου) και, πάντως, επ' ωφελεία της οικονομίας της δίκης.

i) Σχετικώς με την εφαρμογή της παρ. 1 του υπό ψήφιση άρθρου, συμφώνως προς την οποία ο ενάγων δύναται να συμπληρώνει ή να διορθώνει τους ισχυρισμούς του και προφορικώς, εγείρεται, ενδεχομένως, ζήτημα ακρόασεως του εναγομένου, ο οποίος αιφνιδιάζεται, και ανταποδείξεως των σχετικών υπό συμπλήρωση ή διόρθωση ισχυρισμών του ενάγοντος. Με τον τρόπο αυτό, το χρονικό περιθώριο αναδιοργανώσεως της άμυνας του εναγομένου περιορίζεται είτε στην οκταήμερη προθεσμία για την αξιολόγηση των αποδείξεων (ως προς τη διαδικασία ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου, κατά την οποία ήδη θα έχει καταστρώσει και εκθέσει τα επιχειρήματα υπερασπίσεως στις προτάσεις και την προσθήκη – αντίκρουση) είτε στην τριήμερη προθεσμία για την προσθήκη – αντίκρουση (ως προς τη διαδικασία ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου, κατά την οποία ήδη θα έχει καταστρώσει και εκθέσει τα επιχειρήματα υπερασπίσεως με τις προτάσεις του). Ειδικώς δε ως προς τη διαδικασία ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου, καθίσταται πιθανό, οι ενστάσεις αοριστίας του εναγομένου, τις οποίες έχει διαλάβει και αναλύσει δια των προτάσεών του είκοσι ημέρες πριν από τη δικάσιμο, να αποτελέσουν, αντί για μέσο άμυνας, μέσο προσβολής των δικαιωμάτων του, αφ' ης στιγμής ο ενάγων δύναται να θεραπεύσει στο ακροατήριο τους, επισημανθέντες εγγράφως από τον αντίδικό του, αόριστους ισχυρισμούς του.

ii) Η παρ. 5 του υπό ψήφιση άρθρου που διευρύνει τις εξουσίες του δικαστή (η φύση των σχετικών καθηκόντων και οι συνέπειες της παραμελήσεώς τους μένουν να ερμηνευθούν από τη νομολογία και τη θεωρία), προκειμένου να μπορεί αυτός να καθορίζει τη διαμόρφωση της κατάλληλης δικονομικής συμπεριφοράς των διαδίκων, ειδικώς κατά τη συμπλήρωση των αόριστων ισχυρισμών του ενάγοντος, επαναφέρει σχετική διάταξη του ΚΠολΔ του 1968 (α.ν. 44/1967), η οποία ίσχυσε επί τρία χρόνια (το σκέλος ακριβώς της

καθοδηγήσεως εκ μέρους του δικαστή με σκοπό τη συμπλήρωση των αόριστων ισχυρισμών του ενάγοντος καταργήθηκε με το ν.δ. 958/1971), και, όπως φαίνεται, υιοθετεί το περιεχόμενο της αντίστοιχης διατάξεως του άρθρου 139 του γερμανικού Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (Zivilprozessordnung, στο εξής ZPO).

Επισημαίνεται ότι, παρά τη μακρόχρονη και αδιασάλευτη εφαρμογή του γερμανικού «μητρικού» άρθρου 139 ZPO στη γερμανική έννομη τάξη για τη θεραπεία όχι μόνο της πραγματικής, αλλά και της νομικής αοριστίας της αγωγής (βλ., σχετικώς, Κ. Μακρίδου, Η αόριστη αγωγή ..., όπ. π., σελ. 266 – 267, για τις μορφές της αοριστίας, βλ. Χ. Βερβενιώτη, Η αοριστία της αγωγής και ο αναιρετικός της έλεγχος, ΝοΒ 1979, σελ. 1564 επ.), η προτεινόμενη διάταξη του υπό ψήφιση Νσχ, συμφώνως προς ρητή αναφορά της αιτιολογικής έκθεσης (σελ. 12), περιορίζει το καθήκον του δικαστή προς καθοδήγηση των διαδίκων στο σημείο της θεραπείας μόνο της πραγματικής αοριστίας των ισχυρισμών τους. Όπως, εξ άλλου, μόνο την πραγματική αοριστία μπορεί να διορθώσει ο ενάγων με προφορική δήλωσή του στο ακροατήριο (παρ. 1 του άρθρου 22 του Νσχ, σελ. 12 της αιτιολογικής εκθέσεως).

Η διάσωση του κύρους των δικογράφων μέσω της ουσιαστικής παρεμβάσεως του δικαστή έχει υποστηριχθεί ενθέρμως από τη θεωρία (βλ. Γ. Μητσόπουλο, Το καθήκον του δικαστηρίου καθοδηγήσεως των διαδίκων προς συμπλήρωσιν ή διασάφισιν των ισχυρισμών των, ΝοΒ 1986, σελ. 753 επ., Κ. Μακρίδου, Η αόριστη αγωγή ..., όπ. π., σελ. 249 – 258. Για την εφαρμογή του θεσμού στα ευρωπαϊκά και στο αμερικάνικο δικονομικό δίκαιο, βλ. Γ. Βαλμαντώνη, Τα σύγχρονα δικονομικά συστήματα και η διεύρυνση των εξουσιών του δικαστή στην πρωτοβάθμια διαδικασία, Δ 2008, σελ. 1157 επ., Κ. Μακρίδου, Πραγματικοί ισχυρισμοί και θεμελιώδη δικονομικά συστήματα, ΕλλΔνη 2008, σελ. 321). Εξ άλλου, η νομολογία έχει εφαρμόσει (σπανίως μιν, συνεπώς δε) τη διάταξη του άρθρου 236 ΚΠολΔ και προς την κατεύθυνση της θεραπείας αόριστων αγωγών – παρά τη μέχρι σήμερα έλλειψη ρητής προβλέψεως προς τούτο – περιορίζοντας, πάντως, το περιεχόμενό της στη θεραπεία της πραγματικής και μόνον αοριστίας (ενδεικτικώς, βλ. ΑΠ 1374/1991, ΕλλΔνη 1996, σελ. 683, ΑΠ 989/2002 ΕλλΔνη 2003, σελ. 1348, ΑΠ 842/2005, ΤΝΠ Νόμος, ΕφΑθ 5700/1999, Αρμ. 2000, σελ. 535, ΕφΠειρ 1439/1990, Δ 1991, σελ. 253).

Υπό το φως των ανωτέρω, καθίσταται σαφές ότι η επιτυχία του θεσμού της καθοδηγήσεως των διαδίκων από το δικαστήριο, συμφώνως προς το άρθρο 236 ΚΠολΔ, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη σχετική ικανότητα του δικαστή.

5. Επί του άρθρου 62

Με την προτεινόμενη διάταξη τροποποιείται η παρ. 1 του άρθρου 1047 ΚΠολΔ και καταργείται η προσωπική κράτηση για εμπορικά χρέη. Θεσμός ως προς τον οποίο είχε εγερθεί σοβαρός προβληματισμός, τόσο ως προς τη συμβατότητά του προς το Σύνταγμα και υπερνομοθετικής ισχύος κανόνες δικαίου, όσο και ως προς τη σκοπιμότητά του.

Ο θεσμός της προσωπικής κρατήσεως εισήχθη στην ελληνική έννομη τάξη με την Πολιτική Δικονομία του 1834 (άρθρα 878 και 998 – 1024), η οποία επανέλαβε κατ' ουσίαν τα άρθρα 780 επ. του Ναπολεόντειου Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας του 1806. Το εύρος της ρυθμίσεως περιορίσθηκε με τον ν. ΒΧΟΣΤ' /1900 «Περί μεταρρυθμίσεως των περί προσωπικής κρατήσεως διατάξεων». Ενδεικτικό είναι ότι αρχικώς η νομολογία του Αρείου Πάγου (314/1840 και 17/1846) είχε κρίνει ότι η προσωπική κράτηση για εμπορικά χρέη μπορούσε να απαγγελθεί ακόμη και αυτεπαγγέλτως από τα δικαστήρια. Με νεότερη, όμως, νομολογία του (ΑΠ 169/1864), έγινε δεκτό ότι επιτρέπεται προσωποκράτηση για χρέη από εμπορικές υποθέσεις μόνο μετά από αίτηση του δανειστή.

Ήδη, πάντως, από τη θέση σε ισχύ του ν. ΒΧΟΣΤ' /1900 είχαν διατυπωθεί οι πρώτες έντονες επικρίσεις κατά του θεσμού, τόσο ως προς τη συμβατότητα της προσωποκρατήσεως με τον σεβασμό της αξίας του ανθρώπου και της αξιοπρέπειάς του, όσο και ως προς τη σκοπιμότητά της. Με τον ΚΠολΔ του 1968 καταργήθηκε η προσωπική κράτηση ως μέσο ικανοποίησης χρηματικών απαιτήσεων, ενώ με το άρθρο 51 του Εισαγωγικού Νόμου του ΚΠολΔ ορίσθηκε ότι επιτρέπεται μόνο για την είσπραξη δημόσιων εσόδων. Εξαιτίας εκτεταμένων αντιδράσεων του εμπορικού κόσμου, η εφαρμογή της ως άνω διατάξεως ανεστάλη επανειλημμένως. Ακολούθησε το ν.δ. 958/1971, το οποίο ενέταξε την προσωπική κράτηση για την ικανοποίηση χρηματικών απαιτήσεων στον ΚΠολΔ ως μέσο εκτελέσεως, θέτοντας προϋποθέσεις και προσδιορίζοντας τη διαδικασία απαγγελίας της (βλ. Π. Γέσιου Φαλτσή, Η δικονομική έννομη τάξη, IV, 2009, σελ. 810 επ.).

Οι επικρίσεις κατά του θεσμού της προσωπικής κρατήσεως απέκτησαν συνταγματικό θεμέλιο μετά τη θέση σε ισχύ του Συντάγματος του 1975. Εκτοτε, η θεωρία επισήμανε ότι, προκειμένου περί εμπορικών χρεών, ο θεσμός έχει πρόβλημα συνταγματικότητας, διότι προσκρούει, αφενός στο άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος περί σεβασμού και προστασίας της αξίας του ανθρώπου και, αφετέρου, στα άρθρα 5 παρ. 3 και 6 παρ. 1 του Συντάγματος, δεδομένου ότι θίγει κατά τρόπο προσκρούοντα, εν προκειμένω, στο Σύνταγμα την προσωπική ελευθερία και την προσωπική ασφάλεια του ατόμου (βλ., αντί άλλων, Γ. Μητσόπουλο, Η επίδραση του Συντάγματος επί της Πολιτικής Δικονομίας, Δ 1975, σελ. 673 επ., Ε. Κρουσταλάκη, Η προσωπική κράτη-

ση ειδικότερα σαν μέσο αναγκαστικής εκτέλεσης για την είσπραξη δημοσίων εσόδων υπό το πρίσμα του Συντάγματος του 1975, Δ 1982, σελ. 244 επ., Αρ. Μάνεση, Ατομικές ελευθερίες, τόμος α', 1979, σελ. 112, 130 και 176, Γ. Α. Μαγκάκη, Η αντισυνταγματικότητα της προσωποκρατήσεως για χρέη προς το δημόσιο, ΝοΒ 1979, σελ. 1553 επ., Κ. Μπέη, Θεμελιακές έννοιες, 1984, σελ. 342 επ.).

Πρόσθετο επιχείρημα κατά του επιτρεπτού της προσωπικής κρατήσεως προσέφερε η κύρωση, διά του ν. 2462/1997, του Διεθνούς Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (στο εξής Δ.Σ.Α.Π.Δ.), του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Δ.Σ.Α.Π.Δ. και του Δευτέρου Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Δ.Σ.Α.Π.Δ. σχετικού με την κατάργηση της ποινής του θανάτου. Ειδικότερα, το άρθρο 11 του Δ.Σ.Α.Π.Δ. ορίζει ότι «κανείς δεν φυλακίζεται αποκλειστικά λόγω της αδυναμίας του να εκπληρώσει συμβατική υποχρέωση». Ανάλογη ρύθμιση περιλαμβάνεται και στο άρθρο 1 του Τετάρτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., το οποίο, όμως, δεν έχει κυρωθεί από τη χώρα μας.

Στο πλαίσιο αυτό δημιουργήθηκε αρχικώς προβληματισμός ως προς το εάν το άρθρο 1047 ΚΠολΔ καταργήθηκε από το άρθρο 11 του Συμφώνου ή αν πρέπει να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται πλέον υπό το φως της ως άνω υπερνομοθετικής ισχύος ρύθμισης και συμφώνως προς την αρχή της αναλογικότητας, όταν ο οφειλέτης εμπορικής απαιτήσεως έχει την οικονομική δυνατότητα να εκπληρώσει την υποχρέωσή του και αρνείται αδικαιολογήτως να το πράξει (κρατούσα άποψη, για την οποία βλ. Π. Γέσιου Φαλτσή, όπ. π., σελ. 824, Γ. Βελλή, Η προσωπική κράτηση μετά τον. 2462/1997, ΕλλΔνη 1999, σελ. 259 επ.). Επικράτησε, τελικώς, η άποψη ότι σκοπός του Συμφώνου δεν ήταν να καταργήσει την προσωπική κράτηση, αλλά να ορισθεί «ότι, σε περίπτωση αδυναμίας του οφειλέτη να εκπληρώσει συμβατική υποχρέωση, δεν πρέπει αυτός να προσωποκρατείται για τέτοιο χρέος. Συνεπώς, το μεν άρθρο 1047 § 1 ΚΠολΔ εξακολουθεί να προβλέπει την προσωπική κράτηση ως μέσο αναγκαστικής εκτελέσεως κατά εμπόρων για εμπορικές απαιτήσεις, το δε άρθρο 11 του ως άνω Συμφώνου εισάγει διακωλυτικό κανόνα που αποκλείει την απαγγελία προσωπικής κρατήσεως κατά εμπόρου για εμπορική απαίτηση, όταν η μη εκπλήρωση των συμβατικών υποχρεώσεών του οφείλεται αποκλειστικά σε αδυναμία αυτού προς εκπλήρωση» (ΟΛΑΠ 23/2005, ΑΠ 327/2006, ΑΠ 1422/2008, Δίκη 2009, σελ. 90 επ., με σχόλιο Κ. Μπέη, ΑΠ 33/2011).

Ειδικώς ως προς το ζήτημα της συνταγματικότητας της προσωπικής κρατήσεως για χρέη προς το Δημόσιο η αμφισβήτηση λύθηκε από το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, το οποίο, διά της υπ' αριθμ. 1/2010 αποφάσεώς του, η οποία εκδόθηκε μετά από αντίθετες αποφάσεις της Ολομέλειας του ΣτΕ (250

και 251/2008) και του ΑΠ (1/2009), έκρινε ότι το μέτρο είναι συνταγματικώς ανεπίτρεπτο ως αντικείμενο στα άρθρα 2 παρ. 1 και 5 παρ. 3 του Συντάγματος. Είναι αυτονόητο ότι, αν και η ως άνω απόφαση δεν αφορά το άρθρο 1047 παρ. 1 ΚΠολΔ, τροφοδότησε, εν τούτοις, τον ευρύτερο προβληματισμό της θεωρίας και της νομολογίας ως προς το επιτρεπτό του θεσμού.

Στο πλαίσιο των ανωτέρω, ο νομοθέτης προχωρεί με την προτεινόμενη διάταξη στην κατάργηση της προσωπικής κρατήσεως για εμπορικά χρέη. Η αιτιολογική έκθεση κάνει λόγο για «απαρχαιωμένο θεσμό, που τείνει να εκλείψει στις σύγχρονες νομοθεσίες», περαιτέρω δε αναφέρει ότι «Εν όψει, επομένως, της ανωτέρω αποφάσεως του ΑΕΔ, της αποφάσεως 7/14.4.2011 της ΟΛΑΠ, αλλά και κυρίως του άρθρου 11 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, κρίνεται ορθότερη η κατάργηση της προσωπικής κρατήσεως για εμπορικές απαιτήσεις» (σελ. 15).

Επισημαίνεται, πάντως, ότι για την προσωπική κράτηση την οποία ρυθμίζουν τα άρθρα 946 (υποχρέωση προς πράξη που δεν μπορεί να γίνει από τρίτο πρόσωπο, και εξαρτάται από τη βούληση του οφειλέτη), 947 (υποχρέωση του οφειλέτη προς παράλειψη ή ανοχή πράξης), 950 (απόδοση ή παράδοση τέκνου) και 952 (βεβαιωτικός όρκος για τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη) ΚΠολΔ, ρυθμίσεις που διατηρούνται στον πυρήνα τους συμφώνως προς το άρθρο 52 του υπό ψήφιση Νσχ, δεν έχει τεθεί ζήτημα συνταγματικότητας (βλ. Κ. Μπέη, Απαγόρευση προσωπικής κράτησης για συμβατικά χρέη, Δ 1997, σελ. 451), εφόσον δεν αφορούν περίπτωση αδυναμίας εκπλήρωσεως συμβατικής υποχρεώσεως. Το ίδιο ισχύει και ως προς την προσωπική κράτηση για απαιτήσεις από αδικοπραξία, η οποία επίσης διατηρείται υπό το άρθρο 62 του υπό ψήφιση Νσχ (ΑΠ 2/2000, 2184/2007, 76/2008) και δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 11 του Δ.Σ.Α.Π.Δ..

6. Επί του άρθρου 65

α) Κατά την προτεινόμενη προσθήκη στην παρ. 3 του άρθρου 277 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, στις χρηματικού περιεχομένου φορολογικές και τελωνειακές εν γένει διαφορές, «Ως αντικείμενο της διαφοράς θεωρείται η διαφορά του κύριου φόρου, δασμού, τέλους ή προστίμου. Για την έφεση και την αντέφεση, ως αντικείμενο της διαφοράς, όταν από το νόμο προβλέπεται η υποβολή δήλωσης του φορολογουμένου πριν από την έκδοση της σχετικής πράξης, θεωρείται η διαφορά του κύριου φόρου, που προκύπτει ανάμεσα σε εκείνον που αντιστοιχεί στη δήλωση και σε αυτόν που καθορίστηκε με την απόφαση. Στην περίπτωση που δεν προβλέπεται η υποβολή δήλωσης, ως αντικείμενο της διαφοράς θεωρείται το ποσό που καθορίστηκε στην πρωτόδικη απόφαση».

Νομοτεχνικώς αρτιότερη θα ήταν η εξής διατύπωση: «Ως αντικείμενο της

διαφοράς θεωρείται, όταν από το νόμο προβλέπεται η υποβολή δήλωσης του φορολογούμενου πριν από την έκδοση της προσβαλλόμενης πράξεως, η διαφορά που προκύπτει μεταξύ του ποσού που αντιστοιχεί στη δήλωση και αυτού που καθορίσθηκε με την προσβαλλόμενη πράξη ή δικαστική απόφαση. Στην περίπτωση που δεν προβλέπεται η υποβολή δηλώσεως, ως αντικείμενο της διαφοράς θεωρείται το ποσό που καθορίσθηκε με την προσβαλλόμενη πράξη επιβολής κύριου φόρου, δασμού, τέλους ή προστίμου ή με την προσβαλλόμενη απόφαση».

β) Με την παρ. 7 του προς ψήφιση άρθρου ορίζεται ότι «Η παράγραφος 3 του άρθρου 277 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, όπως αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 1 του άρθρου 45 του ν. 3900/2010, δεν εφαρμόζεται στις εκκρεμείς κατά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού διαφορές».

Με την ως άνω παρ. 1 του άρθρου 45 του ν. 3900/2010 επεκτάθηκε και στο ένδικο βοήθημα της προσφυγής (για φορολογικές και τελωνειακές διαφορές) η καταβολή παραβόλου ίσου προς το 2% του αντικειμένου της διαφοράς και μέχρι του ποσού των δέκα χιλιάδων ευρώ, ως προϋπόθεση του παραδεκτού (η εν λόγω ρύθμιση ίσχυε ήδη για εφέσεις και αντεφέσεις σε φορολογικές και τελωνειακές διαφορές).

Περαιτέρω, συμφώνως προς την παρ. 2 του άρθρου 45 του ν. 3900/2010, το ανωτέρω παράβολο οφείλεται και επί εκκρεμών, κατά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού (1-1-2011), διαφορών. Επισημαίνεται ότι το ζήτημα της συνταγματικότητας της ως άνω διατάξεως του ν. 3900/2010 εκκρεμεί στο ΣτΕ, ενώπιον του οποίου έχει εισαχθεί σχετική προσφυγή με την Π2533/2011 πράξη της αρμόδιας Επιτροπής (του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 3900/2010).

Εν όψει της σιωπηρής αναδρομικής καταργήσεως του άρθρου 45 παρ. 2 του ν. 3900/2010, ενδείκνυται να ρυθμισθεί ρητώς η τύχη των ήδη καταβληθέντων αναλογικών παραβόλων.

7. Επί του άρθρου 70

Με τις διατάξεις του άρθρου 70 επιβάλλεται τέλος δικαστικού ενσήμου και επί απλώς αναγνωριστικών αγωγών. Μέχρι σήμερα, η καταβολή τέλους δικαστικού ενσήμου προβλέπεται αποκλειστικώς για τις αγωγές με καταψηφιστικό αίτημα, δηλαδή για τις αγωγές που επιδιώκουν να εφοδιάσουν τον ενάγοντα με εκτελεστό τίτλο.

Το δικαίωμα για παροχή δικαστικής προστασίας αποτελεί θεμελιώδες συνταγματικό δικαίωμα (άρθρα 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α.) και αρχή του κράτους δικαίου. Επί διαφοράς σχετικώς με το εάν η υποχρέωση καταβολής τέλους δικαστικού ενσήμου επί καταψηφιστικών αγωγών προσβάλλει το δικαίωμα παροχής έννομης προστασίας και ακροάσε-

ως του διαδίκου, δεδομένου ότι, σε περίπτωση παραλείψεως καταβολής του, ο ενάγων δικάζεται ερήμην, ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι οι διατάξεις που κατοχυρώνουν το εν λόγω δικαίωμα «δεν αποκλείουν παράλληλα στον κοινό νομοθέτη να θεσπίζει δικονομικές προϋποθέσεις και δαπανήματα και γενικότερα διατυπώσεις για την πρόοδο της δίκης» (ΑΠ 675/2010, ΤΝΠ Νόμος, βλ. και ΣτΕ 3470/2007, ΔΦορΝ 2008, σελ. 345). Τα κριτήρια, συμφώνως προς τα οποία επιτρέπεται η θέσπιση τέτοιων δικονομικών προϋποθέσεων, έχουν διατυπωθεί τόσο από το Ε.Δ.Δ.Α., όσο και από τα ελληνικά δικαστήρια. Ειδικότερα, κάθε περιορισμός που επιβάλλεται στο δικαίωμα προσβάσεως σε δικαστήριο πρέπει «να μην υπερβαίνει τα όρια εκείνα πέραν των οποίων θα συνεπαγόταν την άμεση ή έμμεση κατάλυση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας» (ΑΕΔ 33/1995, ΝοΒ 1995, σελ. 908, ΣτΕ 3470/2007, όπ. π.), «να μην καθιστά υπερμέτρως δυσχερή την άσκηση του ενδίκου μέσου» (ΣτΕ 3738/2008, ΤΝΠ Νόμος), και να τελεί σε αναλογία προς τον σκοπό για τον οποίο επεβλήθη. Τέτοιος σκοπός μπορεί να είναι «η εγγύηση της νομικής ασφάλειας και της καλής απονομής της δικαιοσύνης» (απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. της 24.5./23.10.2006, προσφυγή 20627/04, υπόθεση Λιακοπούλου κατά Ελλάδας), και η «λειτουργία των δικαστηρίων και η ανάγκη αποτελεσματικής απονομής της δικαιοσύνης» (ΑΠ 675/2010, όπ. π., Ολ ΣτΕ 647/2004, ΝοΒ 2004, σελ. 306).

Συμφώνως προς την αιτιολογική έκθεση (σελ. 33), η θέσπιση τέλους δικαστικού ενσήμου στις αναγνωριστικές αγωγές τίθεται προς επίτευξη δύο σκοπών: αφ' ενός, προκειμένου να «αποτραπεί η συζήτηση προπετών και αβάσιμων αγωγών», αφ' ετέρου, προκειμένου να «επέλθει αύξηση των δημόσιων εσόδων».

Τίθεται το ερώτημα εάν το μέτρο της οικονομικής επιβαρύνσεως του ενάγοντος δια της καταβολής τέλους και στις αναγνωριστικές αγωγές τελεί σε αναλογία προς τον πρώτο σκοπό, και εάν ο εν λόγω σκοπός θα μπορούσε να επιτευχθεί με λιγότερο επαχθή μέτρα, τα οποία δεν θα έπλητταν το δικαίωμα υποβολής αναγνωριστικής αγωγής (λ.χ. συχνότερη χρήση του άρθρου 205 ΚΠολΔ). Επισημαίνεται, εν προκειμένω, ότι ο Άρειος Πάγος έκρινε σύμφωνη με τις διατάξεις του Συντάγματος και της Ε.Σ.Δ.Α. την υποχρέωση καταβολής δικαστικού ενσήμου στις καταψηφιστικές αγωγές, με τη ρητή αναφορά ότι έλαβε «επιπροσθέτως υπόψη ότι το εν λόγω δικαίωμα (παροχής δικαστικής προστασίας) προστατεύεται ικανοποιητικά με την άσκηση αναγνωριστικού χαρακτήρα αγωγής» (ΑΠ 675/2010, όπ. π.).

Σε σχέση με τον δεύτερο ως άνω σκοπό της προτεινόμενης ρύθμισης δημιουργείται προβληματισμός εάν είναι συνταγματικώς ανεκτή η θέσπιση προϋποθέσεων για την παροχή δικαστικής προστασίας, οι οποίες δεν συνδέονται με τη λειτουργία των δικαστηρίων και την ανάγκη αποτελεσματικής

απονομής της δικαιοσύνης, αλλά με αμιγώς ταμειακές ανάγκες του κράτους. Κατά πάγια νομολογία του ΣτΕ (βλ. ΣτΕ 6/2010, Ολ 1663/2009, 3072/2009, 2993/2007) μόνο το ταμειακό συμφέρον του Δημοσίου δεν δικαιολογεί προσβολή του δικαιώματος παροχής δικαστικής προστασίας. Συμφώνως, εξ άλλου, προς τη νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α., «μόνο το δημοσιονομικό συμφέρον του Δημοσίου δεν μπορεί να αφομοιωθεί συλλήβδην σε ένα γενικότερο δημόσιο συμφέρον, το οποίο θα δικαιολογούσε σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση την παραβίαση των δικαιωμάτων του πολίτη» (απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. της 25.6.2009, προσφυγή 36963/06, υπόθεση Ζουμπουλίδης κατά Ελλάδας υπ' αριθμ. 2, βλ. και απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. της 22.5./1.12.2008, προσφυγή 33997/06, υπόθεση Μεϊδάνης κατά Ελλάδας).

Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι δεν προτείνεται μεταβατική διάταξη για τη διευκρίνιση της ενάρξεως ισχύος της εν λόγω ρυθμίσεως, ιδίως σε σχέση προς τις εκκρεμείς σε πρώτο ή σε δεύτερο βαθμό δίκες. Θα έχρηζε, επίσης, διευκρίνισης το ζήτημα της υποχρεώσεως καταβολής δικαστικού ενσήμου για καταψηφιστική αγωγή, στην περίπτωση που αυτό έχει ήδη καταβληθεί για προηγούμενη αναγνωριστική αγωγή.

Η αναφορά, τέλος, στο ν.δ. «144/1942» πρέπει να αντικατασταθεί από το ορθό «1544/1942».

Αθήνα, 11 Ιουλίου 2011

Οι εισηγήτριες
Αθηνά Κοντογιάννη
Επιστημονική Συνεργάτις
Μαριάνθη Καλυβιώτου
Ειδική Επιστημονική Συνεργάτις

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος
Αν. καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Αν. Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

